

**SHUKUR XOLMIRZAYEVNING “O‘N SAKKIZGA KIRMAGAN KIM BOR”
ASARIDA BOLALIK PSIXOLOGIYASI VA IJTIMOY MUHIT TALQINI**

Qurbonova Shahzoda Aliboyevna

Termiz davlat universitetining xorijiy filologiya fakultetining 2-bosqich talabasi

E-mail: shahzoda.qurbonova.1910@gmail.com

Annotatsiya (O‘zbek tilida)

Ushbu maqolada Shukur Xolmirzayevning “O‘n sakkizga kirmagan kim bor” asarida bolalik psixologiyasi, inson ruhiy kechinmalari hamda ijtimoiy muhitning shaxs shakllanishiga ta’siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Asarda obrazlar tizimi, badiiy tasvir vositalari va realizm tamoyillari asosida muallifning badiiy mahorati yoritiladi.

Kalit so‘zlar: *bolalik psixologiyasi, realizm, badiiy obraz, ijtimoiy muhit, ruhiy kechinmalar*

Аннотация (Rus tilida)

В данной статье анализируются психологические особенности детства, внутренние переживания человека и влияние социальной среды на формирование личности в произведении Shukur Xolmirzayev «Кто не достиг восемнадцати». Рассматриваются система образов, художественные средства и принципы реализма, отражающие творческое мастерство автора.

Ключевые слова: *психология детства, реализм, художественный образ, социальная среда, внутренние переживания*

Abstract (Ingliz tilida)

This article analyzes the psychology of childhood, inner emotional experiences, and the influence of the social environment on personality development in the work “Who Has Not Reached Eighteen” by Shukur Xolmirzayev. The study highlights the system of characters, artistic devices, and principles of realism that reflect the author’s creative mastery.

Keywords: *childhood psychology, realism, artistic image, social environment, emotional experiences*

Kirish

XX asr o‘zbek adabiyotida inson ruhiy olamini chuqur tahlil qilishga intilish kuchaydi. Bu jarayonda Shukur Xolmirzayev ijodi alohida o‘rin tutadi. Yozuvchining “O‘n sakkizga kirmagan kim bor” asari o‘smirlik davrining murakkab psixologik jarayonlarini, insonning ichki kechinmalari va ijtimoiy muhit bilan o‘zaro aloqasini badiiy jihatdan yoritadi.

Asarda bolalik psixologiyasining badiiy talqini

Asarda bosh qahramon Jamshid obrazi orqali bolalik dunyosining o‘ziga xos xususiyatlari ochib beriladi. Jamshidning atrof-muhitni qabul qilishi, sodda fikrlashi va kuchli hissiyotlarga boyligi bolalik psixologiyasining asosiy belgilaridan biridir.

Muallif qahramonning ichki kechinmalarini tasvirlashda psixologik tahlil usulidan mohirona foydalanadi. Ayniqsa, uning onasi bilan bog‘liq his-tuyg‘ulari, qo‘rquv va sog‘inch holatlari o‘quvchiga chuqur ta‘sir ko‘rsatadi.

Ijtimoiy muhit va shaxs shakllanishi

Asarda ijtimoiy muhit muhim omil sifatida tasvirlanadi. Qishloq hayoti, urushdan keyingi davr sharoiti, oilaviy muammolar qahramonlarning ruhiyati va dunyoqarashiga ta‘sir ko‘rsatadi.

Jamshidning yangi muhitga moslashuvi jarayonida ichki ziddiyatlar yuzaga keladi. Bu holat bolalarning hayotiy sinovlar orqali shakllanishini ko‘rsatadi. Muallif ushbu jarayonni realistik ruhda aks ettiradi.

Obrazlar tizimi va ularning badiiy vazifasi

Asarda har bir obraz muayyan ma‘no yukiga ega:

- Jamshid — bolalikning beg‘uborligi va sezgirligini ifodalaydi;
- Zaynabxon — zamonaviy ayol va ona obrazi;
- Muslima buvi — an‘anaviy qadriyatlar timsoli;
- Tilov va Umida — bolalar o‘rtasidagi ijtimoiy munosabatlarni aks ettiradi.
- Mazkur obrazlar orqali turli avlodlar va qarashlar o‘rtasidagi tafovut yoritiladi.

Badiiy tasvir vositalari va realizm

Asarda tabiat tasvirlari alohida ahamiyat kasb etadi. Dasht, qishloq va tabiat manzaralari qahramonlarning ruhiy holati bilan uyg‘un holda tasvirlanadi. Bu esa realizm tamoyillarining samarali qo‘llanganini ko‘rsatadi.

Muallif dialog va ichki monologlardan ham unumli foydalanadi. Bu esa obrazlarning yanada jonli va ishonarli chiqishiga xizmat qiladi.

Psixologik konflikt masalasi

Asarda asosiy konflikt ichki — psixologik xarakterga ega. Jamshidning ruhiy izlanishlari, onasiga bo‘lgan mehr va uni yo‘qotishdan qo‘rquv hissi konfliktni tashkil etadi.

Bu konflikt keskin yakun bilan emas, balki hayotiy rivoj jarayonida tabiiy tarzda yechim topadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, “O‘n sakkizga kirmagan kim bor” asari o‘zbek adabiyotida bolalik va o‘smirlik davrini chuqur psixologik tahlil qilgan muhim asarlardan biridir. Shukur Xolmirzayev ushbu asar orqali inson ruhiyatining nozik jihatlarini, ijtimoiy muhit ta‘sirini hamda hayotiy haqiqatlarni yuksak badiiy mahorat bilan ifoda etgan.